

ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ
Универзитета у Бањој Луци

ПРИМЉЕНО: 21.5.2021.		
ОРГ.ЈЕД.	БРОЈ	ПРИЛОГ
13/1	603	21

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени подобности теме, кандидата и ментора за израду докторске дисертације

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Орган који је именовао комисију: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци

Датум именовања комисије: 14.4.2021. године

Број одлуке: 13/3.440-VI-6.1/21

Састав комисије:

1.	Др Кристина Мијић	Доцент	Рачуноводство и ревизија
	Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
	Економски факултет у Суботици		Предсједник
	Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији
2.	Др Дејан Јакшић	Редовни професор	Рачуноводство и ревизија
	Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
	Економски факултет у Суботици		Члан
	Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији
3.	Др Срђан Лалић	Ванредни професор	Рачуноводство
	Презиме и име	Звање	Научно поље и ужа научна област
	Факултет пословне економије у Бијељини		Члан
	Установа у којој је запослен-а		Функција у комисији

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

1. Име, име једног родитеља, презиме: Владимир (Мирослав) Станимировић
2. Датум рођења: 2.5.1986. год Мјесто и држава рођења: Добој, Република Српска, БиХ

II.1 Основне студије

Година уписа: Година завршетка Просјечна оцјена током студија:

Универзитет: Универзитет у Бањој Луци

Факултет/и: Економски факултет

Студијски програм: Економија (смјер: Рачуноводство и ревизија)

Звање: Дипломирани економиста

II.2 Мастер или магистарске студије

Година уписа: Година завршетка Просјечна оцјена током студија:

Универзитет: Универзитет у Бањој Луци

Факултет/и: Економски факултет

Студијски програм: Финансије, банкарство и осигурање, (смјер: Рачуноводство и ревизија)

Звање: Магистар економије

Научна област: Пословне финансије

Наслов завршног рада: „Примјена савремених информационих технологија у ревизији“

II.3 Докторске студије

Година уписа:

Факултет/и: Економски факултет

Студијски програм: Економија (модул: Пословне финансије, банкарство и осигурање)

Број ЕЦТС до сада остварених: Просјечна оцјена током студија:

II.4 Приказ научних и стручних радова кандидата

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
1.	Станимировић, В. и Гајић, М., <i>Ревизија информационих система</i> , Финансинг 3/17, Бања Лука, 2017, стр. 24-32 UDK 657.6:007	Друга

Кратак опис садржине:

Спровођење ревизије информационих система захтијева много шире сагледавање од уобичајених процедура ревизије, јер се за свеобухватан преглед морају прикупити (не)материјални докази који су дефинисани различитим законима, подзаконским актима, али и интерним документима.

Стога рад као цјелина не представља само сагледавање планова, набавки и књижења, већ и појмовно обrazloženje и значај информационог система који пословном систему пружа тачне и поуздане информације на основу којих се доносе управљачке одлуке. Основа за доношење управљачких одлука огледа се у припреми и креирању стратешког плана, евиденција и процедура управљања информационим системом како би се избегло нерационално трошење средстава и исправно евидентирале инвестиције и трошкови развоја и одржавања.

Само успостављање претходног није доволјно ако се не дефинишу контролни механизми, који ће давати сигнале да ли овај систем даје поуздане и тачне информације, те да ли се његов развој одвија према одређеним циљевима.

Поред наведеног неопходно је обратити пажњу на безбједност и доступност података, како приликом улаза, тако и приликом излаза информација из пословног (информационог) система. Наиме, сви подаци у пословном систему не треба да буду доступни свим запосленима, као ни јавности. Из тог разлога неопходно је кроз интерна акта дефинисати нивое доступности, те које информације могу и треба да се достављају на увид јавности. Неправилно руковођење информацијама може довести до материјалних, али и нематеријалних трошкова, који у неким случајевима увек утичу на пословање и имају пословног система, изазивајући далеко веће последице од материјалних трошкова.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
2.	Станимировић, В. Јањић, Д. и Гајић, М., <i>Аспекти финансијске реорганизације и реструктуирања посматрани кроз призму стечајног права</i> , Финрар 11/19, Бања Лука, 2019, стр. 47-57 UDK 005.9:347.736/.739.	Друга

Кратак опис садржине: Посматрајући реорганизацију и реструктуирање с аспекта подручја примјене и базичних квалитета који опредељују његову употребну вриједност на подручјима корисности и практичности, за потребе овог рада креирали смо два фундаментална концепта реорганизације и реструктуирања: економски и стечајни.

У складу са наведеним, предмет истраживања овог рада је из области корпоративних финансија с посебним освртом на примјену стечајног права. Наиме, различита методологија и начин доношења одлука, заснована на различитим теоријским и законским становиштима, подручјима примјене, приступима процесу мјерења и истраживања, има за последицу чињеницу да реструктуирање и реорганизација посматрана од стране економиста и реструктуирање и реорганизација посматрана кроз призму примјене стечајних законских и подзаконских прописа само у ријетким случајевима могу да буду иста ствар. Кроз овај рад проблем стечаја посматрали смо кроз примјену процесних и материјалних прописа из области права – конкретно стечајног права. Истраживање је усмјерено на примјену (новог) Закона о стечају, у дијелу Закона који се односи на реструктуирање и реорганизацију.

Рад припада проблематици докторске дисертације: Дјелимично

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
3.	Станимировић, В., Јањић, Д., и Гајић, М., <i>Циљеви и перспективе билансирања нематеријалне имовине</i> , Финансинг 04/19, Бања Лука, 2019, стр. 47-69, DOI: 10.7251/FIN1904047S	Друга

Кратак опис садржине: Као једна од најадекватнијих дефиниција нематеријалне имовине сматра се дефиниција наведена у Међународном рачуноводственом стандарду 38 – Нематеријална имовина, а према којој нематеријална имовина представља немонетарну имовину без физичке суштине која се може идентификовати. Нематеријалну (немонетарну) имовину чине ресурси који нису физички опипљиви, као што су: научно и техничко знање, пројектовање и имплементација нових процеса, лиценце, интелектуална својина, тржишно знање и трговачке марке (уједно са заштитним знаковима и издавачким називом).

Уобичајени примјери нематеријалне имовине су компјутерски софтвер, патенти, ауторска права, играчка, листе купца, хипотекарно послужна права, дозволе за риболов, увозне квоте, франшизе, односи према купцима или добављачима, лојалност купца, удвојено тржишту и маркетингу права. Појава масовне дематеријализације различитих облика имовине, попут интелектуалне својине из области техничких, природних и друштвених наука (графика и графички дизајн, музика, филм књижевност, научна дјела), а која су се раније „производила“ искључиво у материјалној форми, представљају велики изазов за рачуновође и рачуноводствену праксу, која заједно са рачуноводственом теоријом, треба да пронађе најадекватнији начин рачуноводственог третмана претходно наведених облика нематеријалне имовине. Питања на која се кроз овај рад покушало указати односе се на рачуноводствене политике које се могу примијенити за потребе признавања и вредновања различитих облика нематеријалне имовине у финансијским извештајима. Истраживањем сличности и разлика у примјени рачуноводствених политика које се односе на нематеријалну имовину, указало се на специфичности у погледу избора рачуноводствених политика у различитим ситуацијама и околностима.

У циљу истраживања извршени су прикупљање, обрада, анализа и синтетизовање информација, што је подразумијевало проучавање домаће и стране литературе, законске и професионалне регулативе, прегледање тематских чланака и интернет извора који обрађују рачуноводствени третман нематеријалне имовине. На основу обраде и анализе информација добијена је јасна слика о рачуноводственим политикама које су допуштене према међународним рачуноводственим стандардима, међународним стандардима финансијског извештавања и професионалном регулативом (законски, подзаконски и интерни акти).

Рад припада проблематици докторске дисертације: Да

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
4.	Јањић, Д. и Станимировић В., Утицај пројене фер вриједности некретнина постројења и опреме на финансијски положај предузећа у складу са MPC 16, Journal of Contemporary Economics, број 2, Бања Лука, 2019, стр. 53-73.	Научно-стручни часопис

Кратак опис садржине: Међународни рачуноводствени стандард 16 се примјењује у рачуноводственом обухватању некретнина, постројења и опреме, осим ако се неким другим Стандардом захтјева или допушта другачији рачуноводствени поступак и третман. Основна питања рачуноводственог обухватања некретнина постројења и

опреме су слједећа: признавање средстава, утврђивање књиговодствене вриједности средства, односно почетно признавање, вредновање након почетног признавања, накнадна улагања, амортизација, признавање губитака од умањења вриједности, престанак признавања (повлачење из употребе и расходовање) и објелодањивање.

У домену интересовања овог рада је утицај пројене фер вриједности некретнина, постројења и опреме на финансијски положај предузећа. Параграф 34 Међународног рачуноводственог стандарда 16 налаже да уколико се код неких некретнина, постројења и опреме могу показивати знатна и промјењива кретања фер вриједности потребно је вршити пројену фер вриједности истих у току једне године, а уколико се код неких некретнина, постројења и опреме не показује знатна и промјењива кретања фер вриједности потребно је вршити пројену фер вриједности истих у три или пет година. Сходно томе, да би у потпуности одговорили потребама, корисницима финансијских извјештаја у оквиру овог рада, посматрали смо утицај пројене фер вриједности некретнина постројења и опреме на финансијски положај предузећа у складу са МРС 16.

У циљу истраживања извршени су прикупљање, обрада, анализа и синтетизовање информација, што је подразумијевало проучавање домаће и стране литературе, законске и професионалне регулативе, прегледање тематских чланака и интернет извора који обрађују рачуноводствени третман нематеријалне имовине. На основу обраде и анализе информација добијена је јасна слика о рачуноводственим политикама које су допуштене према међународним рачуноводственим стандардима, међународним стандардима финансијског извјештавања и професионалном регулативом (законски, подзаконски и интерни акти).

Рад припада проблематици докторске дисертације: Ђелимично

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
5.	Јањић, Д и Станимировић В., Анализа системског ризика Електропривреде Републике Српске, Journal of Contemporary Economics, број 3, Бања Лука, 2020, стр. 45-70.	Научно-стручни часопис

Кратак опис садржине: Промјене каматних стопа, јавна потрошња, цијена нафте, девизни курсеви и остали макроекономски догађаји утичу на скоро све компаније и њихове приносе. У том контексту, можемо пројенити утицај макроекономских промјена пратећи стопу приноса на тржишни портфолио. Ако је тржиште одређеног дана у порасту, онда нето утицај макроекономских промјена мора бити позитиван. Знамо да успјех тржишта одражава само макроекономске догађаје, јер се догађаји специфични за одређене компаније, односно несистемски ризик може елиминисати кроз процес ефикасне диверсификације.

У оквиру овог рада, наш задатак је дефинисати и измјерити системски ризик свих зависних предузећа која улазе у састав Електропривреде Републике Српске и испитати његов утицај на цијену капитала и вриједност зависних предузећа МХ Електропривреде Републике Српске. Системски ризик посматраних предузећа зависи од изложености макроекономским догађајима и као такав може бити измјерен као осјетљивост приноса који остварују зависна предузећа Електропривреде Републике Српске на флуктуације приноса који остварује привреда Републике Српске. Према томе, сигурни смо да ће тврђе, чињенице и докази приказани у овом раду бити од користи како студентима, тако и академским истраживачима, теоретичарима и инвеститорима.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДА

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница	Категорија
6.	Гајић, М, Станимировић, В. и. Јањић, Д, Анализа приноса приликом улагање у обvezнице на тржишту капитала Републике Српске, Финансинг 02/20, Бања Лука, 2020. UDK 336.763.33:330.322	Друга

Кратак опис садржине: Тржишта обvezница су некада била изузетно мирно подручје за инвеститоре који нису склони ризику и који желе сигурне инвестиције са скромним, али сигурним приносим. Међутим, данас ова тржишта и нису толико мирна подручја за инвеститоре. У прилог томе говори и чињеница да је годишњи обим трговања државним обvezницама у САД-у више од десет пута већи од укупног износа државног дуга.

Активније трговање обvezницама на тржиштима капитала није једини разлог што је анализа приноса улагања у обvezнице постала занимљивија за инвеститоре, него и чињеница да ова тржишта више нису у потпуности ослобођена ризика. Након глобалне економске и финансијске кризе 2008. године, волатилност приноса приликом улагања у обvezнице је изузетно висока, а то значи да инвеститори имају велику шансу да остваре добит, али и губитке. Колебљивост приноса приликом улагања у обvezнице је данас много већа него што би неко могао и да замисли 1965. године.

Стога, у сврху свеобухватне елаборације, урадили смо анализу приноса приликом улагања у обvezнице на тржишту капитала Републике Српске. Сходно томе, сигурни смо да ће тврђе, чињенице и докази приказани у овом раду бити од користи како студентима, академским истраживачима, теоретичарима, тако и инвеститорима на простору Републике Српске.

Рад припада проблематици докторске дисертације: ДЈЕЛИМИЧНО

Да ли кандидат испуњава услове?

ДА

НЕ

III ПОДАЦИ О МЕНТОРУ/КОМЕНТОРА

Биографија ментора/коментора (до 1000 карактера):

Проф. др Јелена Пољашевић, ванредни професор одговорни је наставник на предметима Теорија и политика биланса на основном студију, те Специјални и консолидовани биланси, Финансирање јавног сектора и Трезорско и финансијско извјештавање на мастер студију. Аутор је монографије Финансијско извјештавање у јавном сектору, уџбеника Ревизија, међународних монографија *Public sector accounting, auditing and control in Sought Eastern Europe (Palgrave McMillan)* и *Western Balkan economies in transition (Springer)* те више од 70 стручних и научних радова. Учесник је бројних међународних конференција, конгреса и симпозијума од којих се издавају: 16th CIGAR (*Comparative International Governmental Accounting Research*), Универзитет Југоисточна Норвешка, са радом Утицај главне службе за ревизију у оцјени одговорности институција јавног сектора за употребу јавног новца – случај Хрватске, БиХ и Словеније; XII EGPA (*European Group of Public Administration*), Универзитет Клуж-Напока, 2019, са радом Оцјена транспарентности финансијског извјештавања ентитета јавног сектора у Републици Српској; и 14th CIGAR (*Comparative International Governmental Accounting Research*), 2018, Универзитет у Загребу са радом Дуално извјештавање и приступи рачуноводства и ревизије копарија између земаља. Као гостујући предавач, држала је предавање на Универзитету у Болоњи (Италија), Универзитету у Клуж-Напока (Румунија), Универзитету у Загребу (Хрватска), те Универзитету у Емден/Лер (Њемачка).

Учесник је неколико међународних научних пројеката: Реформа рачуноводства и финансијског извјештавања као средство јачања ефикасности финансијског управљања јавног сектора Хрватске (2014-2018); Инструменти за превенцију пословних превара – теорија, пракса и рјешења у Словенији и Републици Српској, те Усаглашавање извјештавања и корпоративног управљања са међународним стандардима и регулативом ЕУ у циљу унапређења привредног амбијента Републике Српске.

Радови из области којој припада приједлог докторске дисертације:

Р. бр.	Аутори, наслов, издавач, број страница
1.	Poljašević, J. and Grujić, M. <i>Analysis of public enterprises in the Republic of Srpska and assessment of their financial risk</i> , Proceedings of the Faculty of Economics in East Sarajevo, Year 2020, Issue 21, pp. 37-49.
2.	Poljašević, J., Grabovac, J. and Mikerević, D. <i>Budgetary responses to a global pandemic in Bosnia and Herzegovina</i> , Journal of Public Budgeting ahead-of-print.
3.	Пољашевић, Ј., Утицај структуре имовине на структуру капитала, <i>Acta economica</i> , Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, Vol. XIII, No. 22, pp. 247 - 263, 2015.
4.	Poljašević, J. and Vasicek, V. <i>Public managers' perception of the usefulness of accounting information in decision-making processes</i> , <i>Public Money & Management</i> , April 2021.
5.	Poljašević, J., Jovanović, T. and Vasicek, V. <i>Comparative review of dual reporting in public sector in three south-east European countries</i> , <i>Journal of Public Budgeting</i> 31(3):325-344, September 2019.
6.	Poljašević, J. and Trivić, J. <i>Public and Private Debt: Recent Developments in Bosnia and Herzegovina: Recent Economic and Social Developments</i> , <i>Westem Balkan Economies in Transition</i> (pp.89-97), January, 2019.
7.	Poljašević, J., Šnjegota, D and Čegar, B. <i>Public Sector Accounting, Auditing and Control in the Republic of Srpska</i> , <i>Public Sector Accounting, Auditing and Control in South Eastern Europe</i> (pp.205-234), March 2019,
8.	Poljašević, J. and Kondić, N. <i>Auditing predictability of companies bankruptcy</i> . Corporate governance in BiH: Dubrovnik, Croatia, Volume: 69-85, December, 2019.

9.	Poljašević, J., Jaksic, D., Mijić, D., Zekić, S. <i>Comparative profitability analysis of milk production companies to milk processing companies in Serbia</i> , Custos e Agronegocio 11(3):206-226, November 2015
10.	Poljašević, J.(2012), Measurement of the government deficit in accordance with government finance statistics (GFS 2001), <i>Financing</i> , No. 1/12, pp. 13 - 20, Jan,

Да ли ментор испуњава услове?

ДА

НЕ

IV ОЦЈЕНА ПОДОБНОСТИ ТЕМЕ

IV.1 Формулација назива тезе (наслова)

ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА КАО ФАКТОР УНАПРЕЂЕЊА ПЕРФОРМАНСИ ЈАВНОГ СЕКТОРА

Наслов тезе је подобан?

ДА

НЕ

IV.2 Предмет истраживања

Као једна од најсвеобухватнијих дефиниција ревизије сматра се она коју је дао Амерички савез рачуновођа (engl. *The American Accounting Association*). Овај савез, као једно од најстаријих и најрелевантнијих националних организација из области рачуноводства и ревизије сматра да ревизија представља *системски процес* објективног прибављања, процјене и анализе доказа у вези са *изјавама/тврђњама* управе субјекта ревизије о његовим *економским активностима* и догађајима.

Претходна дефиниција ревизије односи се прије свега на ревизију финансијских извјештаја. Међутим, суштина и основни елементи ове дефиниције могу се примјенити и приликом дефинисања других врста ревизије. Тако је важећим Законом о систему интерних финансијских контрола у јавном сектору Републике Српске *интерна ревизија*, као један од облика ревизорског дјеловања, дефинисана као независно, објективно давање мишљења и савјетодавна активност која има за циљ да унаприједи пословање субјекта и помаже субјекту да оствари своје циљеве обезбеђујући систематичан и дисциплинован приступ оцјени и побољшању ефикасности управљања ризиком, контролама и процесима управљања.

Различити појавни облици ревизије, праћени успостављањем регулатортног оквира у области ревизије, створили су услове и реалне претпоставке да ревизија буде интегрисана како у приватни тако и у јавни сектор. Ове секторе можемо посматрати као систем спојених посуда чија је веза међусобно условљена на начин да *ефикасност, ефективност и економичност јавног сектора доприносе развоју привреде и обратно*. Наиме, без обзира на друштвено уређење, а које је у Босни и Херцеговини (у даљем тексту БиХ) веома комплексно, од ефикасности, економичности и ефективности јавног сектора зависе привредни развој друштва, обим и квалитет јавних добара и услуга, квалитет образовања, здравствена и социјална заштита, развијеност саобраћајне инфраструктуре и др.

У складу са наведеним, акценат ћемо ставити на јавни сектор и то јавни сектор Републике Српске (у даљем тексту РС), као саставног дијела БиХ. У јавном сектору РС заступљене су екстерна (комерцијална и ревизија јавног сектора) и интерна ревизија. Дјеловање и међусобне корелације ових ревизија су основна питања која ћемо посматрати кроз призму докторског рада. Наиме, на наведене „проблеме“ указује и званична

препорука Института интерних ревизора (*engl. The Institute of Internal Auditors*), који у својим смјерницама јасно указује да је „кључна ствар, да се ревизијске активности у јавном сектору морају правилно конфигурисати, како би се омогућило субјектима из јавног сектора да испуне своју дужност, да буду одговорни и транспарентни, док постижу своје циљеве ефикасно, ефективно, економично и етички“.

Какав је однос интерне и екстерне ревизије, те какав је њихов појединачни и комплементарни утицај на пословање и перформансе субјекта (клијента) ревизије, питања су на која утичу многи фактори. Одговоре на њих, кроз своје теорије и практична истраживања, настојали су дати многи истраживачи из ове области, прије свих: *Hayes, Schilder, Picket, Switzer, Davis, Bansal, Schiller, Wheeler, Singleton, Bolognam Soltani* и *Coderre*. Међутим, због претпоставки и чињеница на којима се заснивају њихове теорије, имплементација у нашој пракси је ограничена, поготово уколико се узму у обзир сложена државна, међуентитетска и регулаторна структура на овим подручјима. Стога смо, за потребе овог докторског рада детаљно истражили и домаћу литературу, односно проучили смо истраживања домаћих истраживача, теоретичара и практичара. Прије свих мислимо на радове: Божића, Кондића, Крсмановића, Родића, Шњеготе, Шкарић – Јовановић, Андрића, Јакшића, Пољашевић и других који су истраживали област ревизије у РС, а чији ће резултати детаљно бити приказани у докторском раду.

Теме из области ревизије актуелне су и у земљама у окружењу, уз напомену да се у посљедње вријеме истраживања највише односе на интерну ревизију и интерну контролу у јавном сектору. Разлог је неколико, а један од најзначајнијих је што су успостављање и развој интерне ревизије један од услова које земље у окружењу морају испunitи у циљу приступања ЕУ. У складу са наведеним трендовима, *акценат ћемо ставити на улогу и значај интерне ревизије у јавном сектору РС*, уз незаobilазно дефинисање улоге и значаја екстерне ревизије (комерцијалне и ревизије јавног сектора).

Наиме, традиционално посматрано, интерни ревизор има значајну одговорност за испитивање и интерно извјештавање о интегритету рачуноводства и финансија у систему извјештавања (*Kwon & Banks*, 2004). Међутим, посљедњих година стручна литература сугерише да се функција интерне ревизије промијенила као одговор на промјене глобалне пословне праксе. Глобалне промјене створиле су претпоставке да интерна ревизија пружа и консултантске услуге менаџменту приликом управљања ризиком (*Mihret, James & Mula*, 2010), а што свакако, у односу на традиционални приступ, даје *нову димензију интерној ревизији*.

Промјене у интерној ревизији потврђене су у развијеним економијама. У америчком систему интерне ревизије и контроле стручна литература већ дужи низ година наглашава значај интерне ревизије у додавању нове вриједности (*Abdolmohammadi & Burnaby*, 2006). Наиме, све до 2002. године, тј. до усвајања *Sarbanes-Oxle* закона, интерна ревизија у Америци била је фокусирана само на детекцију, а не на превенцију. Међутим, након усвајања овог закона она је промијенила акценат, а улога интерне ревизије је знатно наглашена у пословном управљању и одлучивању.

Проучавањем европске литературе о интерној ревизији (*Allegrini et al*, 2006) и освртом на азијско-пацифичку литературу која изучава ову област (*Cooper, Leung and Wong*, 2006) утврдили смо да су генерално потврђени раније наведени улога и значај ревизије у додавању нове вриједности. Такође, анализирањем стручне литературе утврдили смо да су се промјене у улоги интерне ревизије дешавале кроз три фазе. Прва трансформација интерне ревизија почела је 40-их година прошлог вијека. Прије ње улога интерне ревизије односила се на провјеру трансакција и записа, а што је било у функцији ревизије финансијских извјештаја. У другој фази (након 50-их година прошлог вијека), интерни ревизор је био партнери за унапређење пословних процеса и стварање већег богатства, те је

континуирано сарађивао с менаџментом како би се осигурада примјена политика и процедура у организацији. Коначно, од деведесетих година прошлог вијека интерна ревизија је постала организација (унутрашња организациона јединица) која додаје вриједност другим организацијама (организационим јединицама), укључујући помоћ у управљању ризиком користећи софистициране моделе, статистичко узорковање, примјену рачунарских техника ревизије и фокусирање на управљање квалитетом.

Дакле, прије 50-их година прошлог вијека, активности интерне ревизије у развијеним друштвима биле су фокусиране искључиво на финансијску ревизију, конкретно, интерна ревизија била је искључиво у функцији ревизије финансијских извјештаја. Међутим, Међународни стандарди за професионалну праксу интерне ревизије тренутно сугеришу широку и свеобухватну улогу интерне ревизије. У складу са наведеним, Институт интерних ревизора дефинише интерну ревизију као независну, објективну и консултантску активност, осмишљену да додаје вриједност и побољша пословање организације. Стандардима је прописано да интерна ревизија помаже организацији да оствари своје циљеве увођењем систематичног и дисциплинованог приступа, који се односи на процјену и побољшање ефикасности управљања ризиком, контролом и процесом управљања.

Слично раније наведеном, *Goodwin* (2004) наводи да је фокус нове дефиниције интерне ревизије на додавању нове вриједности, побољшавајући рад субјекта ревизије. Дакле, нова дефиниција интерне ревизије промијенила је улогу интерних ревизора и нагласила значај интерне ревизије у додавању вриједности и утицају на пословање и перформансе њеног субјекта. Наведена констатација у вези са улогом ревизије одражава марксистичко схватање интерне ревизије, према којем савремена интерна ревизија настоји да повећа стопу приноса на капитал, тј. додаје вриједност организацији (*Yee et al.* 2008).

Неокласична економска теорија нема значајних истраживања која се односе на ревизију. Тако на примјер, *Agency theory* (*Adams*, 1994) и *Transaction cost theory* (*Spraakman*, 1997) не стављају фокус на истраживања из области ревизије (*Mihret, James & Mula*, 2010). Наиме, ове и друге сродне теорије стављају нагласак на тржиште за које се сматра да је најбољи механизам управљања привредом, с тим да му у односу на класичаре признају одређене недостатке. Имајући у виду да теоретичари из ове области критикују државни интервенционизам, тј. против су уплатиња државног апарату у економске процесе, јасно је зашто ни ревизорске активности не заузимају значајно место у њиховим истраживањима.

С друге стране, *марксистичка теорија* и друге сродне теорије, препознају важност утицаја друштва, друштвених кретања и одређеног вида контроле приликом пословног одлучивања. Као такве, ове теорије пружају основу за проучавање организације с друштвеног и економског аспекта, а што омогућава разумијевање интерне ревизије као дијела организационих система. Разумијевањем ревизије као дијела организације стварају се претпоставке за успостављање међузависности између дјеловања ревизије и постизања организационих циљева.

Теоријска истраживања и супротстављена мишљења различитих аутора из ове области биће саставни дио докторског рада. Поред теоријског истраживања, за потребе истраживачког дијела рада извршићемо компаративну анализу, примјењујући податке из РС и Републике Србије (у даљем тексту Србија), која је, посматрајући регионалну политичку и друштвену позицију, у сличној позицији као и РС (БиХ). Наиме, прелиминарним истраживањем уочили смо да су садашњи правци развоја интерне ревизије у Србији усмјерени ка стандардима у развијеним земљама ЕУ и актуелна су тема у оквиру вођења преговора о придрживању.

Тако је, према посљедњим званичним подацима, функција интерне ревизије у јавном

сектору Србије дјелимично успостављена и функционише у све већем броју институција. Међутим, иако је функција интерне ревизије дјелимично успостављена, анализом званичних података Министарства финансија Владе Србије уочили смо значајне слабости у овој области. Уочене слабости сличне су слабостима у ревизији јавног сектора РС, а које ће за потребе компаративне анализе детаљно бити приказане у овом докторском раду, а све у циљу позиционирања интерне ревизије у јавном сектору РС-а у односу на окружење. Поред Србије, за потребе компаративне анализе користићемо податке о мјесту и улози интерне ревизије у јавном сектору Хрватске (чланице ЕУ), Црне Горе и другог ентитета у БиХ, Федерације БиХ.

Такође, у раду ћемо детаљно приказати тренутни регулаторни оквир за вршење ревизија у јавном сектору РС и посљедице његове примјене у пракси. Овде прије свега мислимо на Закон о рачуноводству и ревизији у РС (ревизија финансијских извештаја), Закон о систему интерних финансијских контрола у јавном сектору РС (интерна ревизија) и процесни и материјални закон на основу којег Главна служба за ревизију јавног сектора РС врши ревизију јавног сектора.

Поред ових закона, већ наведени облици ревизије уређују се и другим прописима, као што су Закон о привредним друштвима и/или Закон о јавним предузећима, чије ће неусаглашености (дијелови који се односе на ревизију) посебно бити приказане у докторском раду. Приказаћемо их јер сматрамо, да су оне узрокник неусаглашеног дјеловања ревизије у јавном сектору РС, тј. *сматрамо да различито уређење ревизије и ревизорских активности у процесним и материјалним прописима за посљедицу имају неусаглашеност у функционисању ревизије у јавном сектору*, а што има негативне ефекте на ефикасност, ефективност и економичност јавног сектора.

Прелиминарним истраживањем уочили смо да су разлике посебно наглашене у функционисању (1) интерне ревизије у јавним предузећима у односу на (2) друге субјекте јавног сектора РС (кориснике средстава буџета РС, јединице локалне самоуправе и кориснике средстава буџета јединица локалне самоуправе, ванбуџетске фондове, агенције и друге институције, установе и организације у којима је РС већински власник). Наведене разлике и примјери неусаглашености ће детаљно бити образложени у докторском раду, јер сматрамо да се усаглашавањем законског оквира у области ревизије јавног сектора РС, а самим тим и дјеловања ревизије, могу побољшати перформансе јавног сектора. Стога ћемо анализом циљева, правног основа и дјелокруга ревизије дефинисати одређене критерије на основу којих ћемо утврдити позицију ревизије у јавном сектору, као и њену тренутну улогу и значај у функционисању јавног сектора РС.

Наиме, за сада знамо да се значај ревизије огледа у два вида дјеловања и то: *ex ante* (превентивна, претходна) ревизија, којом се обезбеђује и осигурува довољност интерних контрола у циљу својења ризика на прихватљив ниво и *ex-post* ревизија (завршна ревизија) којом се оцењује валидност и истинитост финансијских извештаја након завршетка пословне године. Тако се кроз *ex ante* дјеловање ревизије, у циљу својења ризика на прихватљив ниво, осигурува довољност интерних контрола у субјектима ревизије, а што је свакако један од циљева интерне ревизије. С друге стране, *ex-post* дјеловањем ревизије оцењује се валидност финансијских извештаја, а што је један од циљева екстерне ревизије. У складу са наведеним, ова два вида дјеловања ревизије биће основ за утврђивање критерија на основу којих ћемо утврдити значај и дјеловања интерне ревизије на перформанс јавног сектора РС.

У складу са наведеним, улогу ревизије посматраћемо као:

1. *Друштвену (јавну) улогу*, јер ревизија пружа одређену стабилност у друштвеним односима кроз отклањање сумњи које појединци или јавност могу имати у погледу поштовања мандата и овлашћења субјекта ревизије приликом располагања ресурсима.
2. *Економску улогу*, јер, посматрано кроз допринос ефикасности привредног система и рационалног доношења одлука о алокацији ресурса у најширем смислу ријечи ревизије доприноси смањењу сумњи и несигурности у тачност информација које су основа за доношење финансијских и инвестиционих одлука.
3. *Психолошку улогу*, која се огледа кроз директно дјеловање на психолошко стање појединца (смањује сумњу и несигурност у претходно презентоване резултате одређених активности), а преко појединаца и на друштво у целини.
4. *Политичку улогу*, која се огледа кроз дјеловање ревизора као професионалца и ревизије као професије у јавном интересу, док у суштини дјелују у сопственом интересу кроз очување статуса *quo* у установљеним односима снага и формализованим правилима на којима почива друштвена заједница.

Перформансе субјеката јавног сектора и утицај ревизије на њих посматраћемо на узорку од 60 субјекта јавног сектора, закључно са 31.12.2020. године, успоставили функцију интерне ревизије у складу са Законом о систему интерних финансијских контрола у јавном сектору РС. Такође, наведени субјекти су у складу са Законом о рачуноводству и ревизији РС обvezници ревизије финансијских извјештаја, а рад ових субјеката је обухваћен и дјелокругом рада Главне службе за ревизију јавног сектора РС.

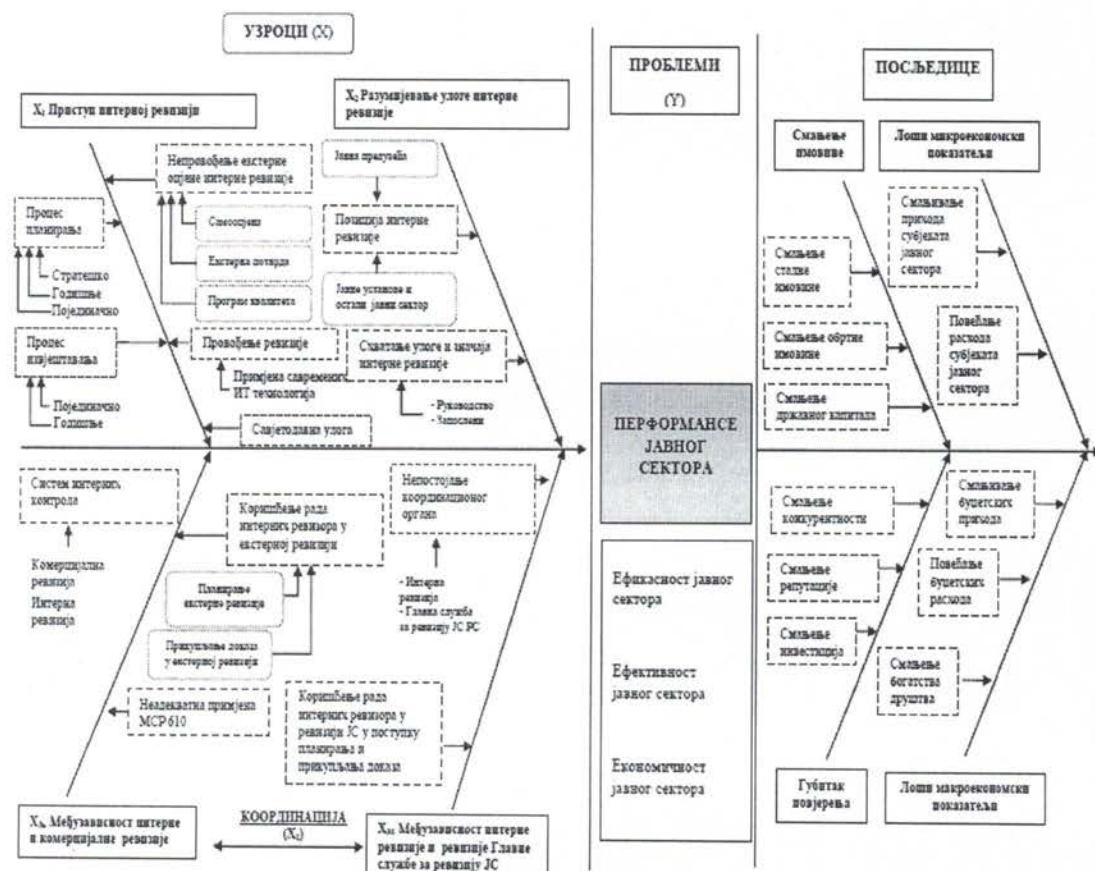
Наime, у посљедњем Консолидованом годишњем извјештају о успостављању и развоју интерне финансијске контроле у јавном сектору РС, за 2019. годину наведено је да су укупно 63 субјеката јавног сектора РС успоставила функцију интерне ревизије у својим организацијама. С друге стране, не тако давне 2015. године укупно 42 субјеката јавног сектора имало је успостављену функцију интерне ревизије у својим организацијама, а што значи да је у периоду од пет година само 21 субјект јавног сектора поступио у складу са закључцима и одлукама Владе РС. У складу са наведеним, сматрамо да на овом узорку можемо приказати утицаје све три врсте ревизије, утврдити тренутну улогу и значај ревизије, те донијети закључке неопходне за ово истраживање.

Конечно, кроз докторски рад анализираћемо утицаје интерне ревизије на перформансе јавног сектора, анализираћемо међузависност интерне и екстерне ревизије, њихов утицај на перформансе субјеката јавног сектора РС, те утврдити да ли утицај уопште постоји, уз напомену да ћemo акценат ставити на интерну ревизију. Сходно наведеном, мишљења смо да ће чињенице приказане у овом докторском раду бити од користи студентима, теоретичарима, те академској и друштвеној заједници.

У складу са расположивим информацијама и раније наведеним теоријским обrazloženjima проблем истраживања смо формулисали у сљедећи облик:

„ДА ЛИ ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА ЗНАЧАЈНО УТИЧЕ НА ПОБОЉШАЊЕ ПЕРФОРМАНСИ СУБЈЕКАТА ЈАВНОГ СЕКТОРА?“

Опис проблема истраживања се на најбољи начин може приказати кроз дијаграм узрок-посљедица (Ishikawa дијаграм).

У складу са наведеном темом и проблемом истраживања у оквиру овог докторског рада, предмет истраживања дефинисали смо у облику:

„ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА“

С обзиром на то да предмет истраживања можемо посматрати и у ужем смислу, као таквог смо га дефинисали на сљедећи начин:

„ИНТЕРНА РЕВИЗИЈА У ЈАВНОМ СЕКТОРУ“

На основу дефинисаног предмета истраживања можемо констатовати да је географски обухват територија Републике Српске, уз напомену да ћемо за потребе компаративне анализе истраживање извршити у Федерацији БиХ и земљама у окружењу (Србија, Хрватска и Црна Гора).

У оквиру предмета истраживања дефинисан је и временски обухват у трајању од пет година, односно период од 1.1.2016. до 31.12.2020. године, који одговара једном стратешком периоду приликом планирања ревизорских, али и пословних активности у субјектима ревизије. Овај период сматрамо репрезентативним јер ће на најбољи начин показати „понашање“ посматране популације у „ревидираној области“.

IV.3 Најновија истраживања познавања предмета дисертације на основу изабране литературе са списком литературе

1. Alec Richmond, Internal control isn't important: Managing risk is, Institute of Internal Auditors – UK and Ireland, 2007.
2. Anderson, J. R., Klaassen, L. H., Frans K. M. and Nispen, V. The Quest Efficiency in the Public Sector Towardsa Refined Action Model. Work in Progress, 2009.
3. Bailey, A. D., Gramling, A. A., Ramamoorti, S., Research Opportunities in Internal Auditing, The Institute of Internal Auditors Research Foundation: Altamonte Springs, FL, 2003.
4. Baker, N., "Opening the Door," Internal Auditor, Institute of Internal Auditors, 2005.
5. Bansal, S. Advanced Auditing and Professional Ethics. 10th ed. USA, CA (Final) Examinations of ICAI, 2014.
6. Beneš, V., Internal audit and its approach to the risk mitigation, Ad Alta: Journal of Interdisciplinary Research, 2012.
7. Bodie, Zvi; Kane, Alex; Alan, J. Marcus. Основи инвестиција, шесто издање. Београд: Дата Статус, 2009.
8. Boynton, W. C. And Kell, W. G. Modern Auditing, New York, Chichester: John Wiley & Sons, 1996.
9. Braiotta, L., Jr., Gazzaway, R., T., Colson, R., H., Ramamoorti, S., „The audit committee handbook“, Fifth Edition, John Wiley & Sons Ltd., Inc., Hoboken, New Jersey, 2010.
10. Brealey, A. Richard; Myers, C. Stewart; Marcus, J. Alan. Основе корпоративних финансија. Загреб: Маре, 2007.
11. Brigham, F. Eugene. Fundamentals of Financial Management. Chicago: The Dryden Press, 1989.
12. Carmichael, D.R. Willingham, J.J. Појмови и методе ревизије. 5. издање. Загреб: Маре, 2000.
13. Carson E., Fargher N., Geiger M., Lenox S., Raghunandan K., Willekens M. Audit reporting for going –concern uncertainty: A research synthesis. American Sarasota: Accounting Association, 2013.
14. Cascarino, R. and S. Van Esch, Internal Auditing: An Integrated Approach, Lansdowne, SA: Juta and Co., 2005.
15. Chambers, A. And Rand, G. The Operational Auditing Handbook, Auditing Business and IT Processes: John Wiley & Sons, 2010.
16. Chapman, C., Raising the Bar, Internal Auditor, 2001.
17. Choudhuri, A., The Role of Risk Based Internal Audit (RBIA) in Corporate Governance, LinkedIn Corporation, 2015.
18. Coderre D. Computer Aided Fraud Prevention and Detection. New Jersey: John Wiley & Sons, 2009.
19. Coderre D. Internal Audit; Efficiency through Automation. New Jersey: John Wiley & Sons, 2009.
20. Cohen, A., Sayag, G., The Effesciveness of Internal Auditing: an empirical examination of its determinants in Israeli organisations, Australian Accounting Review, 20(3), 2010.
21. Collier, M. P., Berry, A. J., Burke, G. T., Risk and Management Accounting: Best Practice Guidelines for Enterprise-wide Internal Control Procedures, CIMA Publishing is an imprint of Elsevier Linacre House, Jordan Hill, Oxford, UK, 2007.
22. Corporate Governance Guidance and Principles for Unlisted Companies in the UK, Institute of Directors – IoD., London, 2010.

23. COSO, Enterprise Risk Management – Integrated Framework, Executive Summary,
24. COSO, Internal Control – Integrated Framework, 2013.
25. Damodaran, Aswath. Корпоративне финансије, теорија и пракса. Подгорица: МОДУС – центар за статистичка истраживања и прогнозе, 2007.
26. Davis C., Schiller M., Wheeler K. IT Auditing: Using Controls to Protect Information Assets. New York: McGraw-Hill, 2007.
27. ECIIA European Confederation of Institutes of Internal Auditing, Press Release, Position Paper, 'Internal audit's role in the prevention of fraud', 1999.
28. Emblemsvlg, J. and Kjolstad, L. E. Strategic risk analysis - a field version, Management decision (Vol. 40, No. 9), 2002.
29. European Confederation of Institutes of Internal Auditing (ECIIA), „Internal Audit in Europe“, Position paper, 2010.
30. Fraser, J. and Simkins, B. J. Enterprise Risk Management: today's leading research and best practices for tomorrow's executives. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 2010.
31. Fraser, J. And Simkins, B. J., Enterprise Risk Management: today's leading research and best practices for tomorrow's executives. Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons, 2010.
32. Fraud Position Statement, The Institute of Internal Auditors, UK and Ireland, 2003.
33. Frenkel, J; Razin, A. Fiscal Policies and Growth in the World Economy. MIT Press Books, The MIT Press, 1996.
34. Gates B. The speed of thought. New York: Warner Books Inc, 2001.
35. Government Auditing Standards. United States General Accounting Office Washington, 1999.
36. Government of Canada. Best Practices in Risk Management. Private and Public Sectors Internationally, 2015.
37. Gramling, A. A., Hermanson, D. R., What role is your internal audit function playing in corporate governance?, Internal Auditing, 2006.
38. Gray I., Manson S. The Audit Process: Principles, Practice and Cases. London: Thomson Learning, 2008.
39. Griffith, D., Risk Based Internal Auditing: Three Ways of Implementation, March 2006.
40. Griffiths, P., „Risk-based auditing“, Published by Gower Publishing Limited, Gower House, Aldershot, England, 2005.
41. Hall, A. J. Information Systems Auditing and Assurance. SAD: South-Western College Publishing, 2000.
42. Handbook in Performance Auditing. Theory and Practice, Stockholm, 1999.
43. Hass, S., Abdolmohammadi, M. J., Burnaby, P., The Americas literature review on internal auditing, Managerial Auditing Journal, 21 (8), 2006.
44. Hayes, R.; Schilder, A.; Dassen, R.; Wallage, P. Принципи ревизије – међународна перспектива, Бања Лука: Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, 2002.
45. Holton, A. G., Defining Risk, Financial Analyst Journal (Vol. 60, No.6), 2004.
46. Hopkin, P. Fundamental of Risk Management: Understanding, evaluating and implementing effective risk management. Philadelphia:Kogan Page Limited, 2010.
47. IFAC, International Auditing and Assurance Board, Handbook of International Quality Control, Auditing, Review, other Assurance, and Related Services Pronouncements, 2013.
48. IIA Global, Developing The Internal Audit Strategic Plan, Practice Guide, IPPF, Altamonte Springs, Florida, 2012.
49. Institute of Internal Auditors UK&Ireland, Internal auditing, Distance Learning Module, 2002.
50. Internal Auditing, Distance Learning Module, Institute of Internal Auditors UK&Ireland,

2002.

51. International Standards for Professional Practice of Internal Auditing, Institute of Internal Auditors, САД, 2003.
52. Ionescu B., Ionescu I., Tudoran L., & Bendovschi, A. Traditional accounting vs. cloud accounting. 8th International Conference Accounting management information systems AMIS 2013. Bucharest, 2013.
53. Jackson, R. A., "Get the Most out of Audit Tools," Internal Auditor, Institute of Internal Auditors, 2004.
54. Jagdish K., Barone E. Financial Accounting: An International Approach. Harlow, Pearson Education Limited, 2006.
55. K. H. Spencer Pickett, Auditing the Risk Management Process, Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons Ltd., 2005.
56. K.H. Spencer Picket. Интерни ревизор у пракси. Београд, Савез рачуновођа и ревизора Србије, 2008.
57. К.Н. Spencer Picket. Планирање ревизије у пракси на бази ризика. Београд, Савез рачуновођа и ревизора Србије, 2011.
58. К.Н. Spencer Picket. Приручник за интерну ревизију. Београд, Савез рачуновођа и ревизора Србије, 2007.
59. Kaen, R. F. A Blueprint for Corporate Governance. New York: Amacom, 2003.
60. Kagermann, H., Kinney, W., Küting, K., Weber, C-P., „Internal audit handbook”, WMX Design GmbH, Verlag Berlin Heidelberg, 2008.
61. Kell, G. W. and William C. B. Modern Auditing, New York: John Wiley & Sons, 1992.
62. Krogstag, J. L., Ridley, A. J. i Rittenberg, L. E., Where are we going? Internal Auditing, 1/2000, 2000.
63. Larsson, K. Implementation Guidelines for Performance Auditing, Stockholm, 2004.
64. Leitch, M., „Intelligent internal control and risk management : designing highperformance risk control systems,“ Published by Gower Publishing Limited Gower House Croft Road Aldershot Hampshire GU11 3HR, England, 2008.
65. Mautz, R. K., and Sharaf, H. A., The Philosophy of Auditing, American Accounting Association, 1982.
66. Messier, F. W., Ревизија – приручник за ревизоре и студенте, Загреб, 2000.
67. Moeller, R., Brink's Modern Internal Auditing, Sixth Edition, John Wiley & Sons, Inc., 2005.
68. Moeller, R., COSO enterprise risk management: understanding the new integrated ERM framework, New Jersey: Wiley, 2007.
69. Moeller, R., Sarbanes-Oxley and the New Internal Auditing Rules, Hoboken, NJ: Wiley & Sons, 2004.
70. Moeller, Robert R., „IT audit, control, and security“, Published by John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, 2010.
71. Moeller, Robert R., Brink's modern internal auditing : a common body of knowledge / Robert Moeller. – 7th ed., John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, 2009.
72. Monks, R.A.G., Minow, N., Corporate Governance, Chichester, John Wiley & Sons, 2008.
73. Munian, 2003. A.Y.S. Harmonization at the European Union: a difficult but needed task.
74. OECD Principles of Corporate Governance, 2nd Edition, Мисија ОЕБС-а у Србији и Црној Гори, Сектор за економска питања и политику животне средине, Београд, 2004.
75. Partnership for Advancing Reforms in the Economy (PARE) Bosnia and Herzegovina. USAID, Интерна ревизија: приручник за интерне ревизоре, 2011.
76. Paul J. Sobel, Kurt F. Reding, “Aligning corporate governance with enterprise risk management: melding enterprise risk management with governance means directors,

- senior management, internal and external auditors, and risk owners must work interdependently”, Management Accounting Quarterly, Wntr, 2004.
77. Ramos, M. J., The Role of the Audit Committee, AICPA, New York, 2003.
 78. Reding, K. F., Sobel, P. J., Anderson, U. L., Head, M. J., Ramamoorti, S., Salamasick, M., Riddle, C., Internal Auditing: Assurance & Consulting Services, 2009.
 79. Ridley, J., ‘Mind your language’. Internal Auditing and Business Risk, 2001.
 80. Roth, J., Best Practices: Value-added Approaches of Four Innovative Auditing Departments, The Institute of Internal Auditors Research Foundation, Altamonte Springs, Florida, 2000.
 81. Ruppel, W., „Not-For-Profit Audit Committee Best Practices“, John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, 2006.
 82. Sawyer, L. B., Dittenhofer, M. A., Scheiner, J. H., Sawyer’s Internal Auditing – The Practice of Modern Internal Auditing, 5th edition, IIA, Altamonte Springs, Florida, 2003.
 83. Sawyer, L. B., Dittenhofer, M. A., Scheiner, J. H., The Practice of Modern Internal Audit, The Institute of Internal Auditors, Altamonte Springs, Florida, USA, 2005.
 84. Sawyer, L. B., Mortimer, A., Dittenhofer, M. A., Scheiner, J. H., Sawyer’s Internal Auditing, Orlando, FL: The Institute of Internal Auditors, 2003.
 85. Sawyer, L. B., The Practice of Modern Internal Audit, Sawyers Internal Auditing, Institut of Internal Auditors, 2003.
 86. Sawyer, L. B., The Practice of Modern Internal Audit, The Institute of Internal Auditors, Altamonte Springs, Florida, USA, 2005.
 87. Sawyer, L. B., Vinten, G., The Manager and the Internal Auditor: Partners for Profit, John Wiley & Sons, Chichester, 1996.
 88. Sears, B., Internal Auditing Manual, New York, NY: Warren, Gorham & Lamont, 2002.
 89. Singleton T. W. Ревизија криминалне радње и форензичко рачуноводство. Београд: Савез рачуновођа и ревизора Србије, 2010.
 90. Singleton T. W., Singleton A.J., Bologna G. J. Fraud Auditing and Forensic Accounting, New Jersey: John Wiley & Sons, 2006.
 91. Soltani B. Ревизија – Међународни приступ. Београд: Mate, 2010.
 92. Spira, L., F., „The audit committee performing corporate governance“, Oxford Brookes University Business School United Kingdom, Kluwer Academic Publishers, New York, Boston, Dordrecht, London, Moscow, 2002.
 93. Stiglitz, J. Слободан пад: Америка, слободна тржишта и слом светске привреде, Нови Сад: Академска књига, 2013.
 94. Stiglitz, J. Економија јавног сектора. Београд: Економски факултет, 2004.
 95. Swanson, D., „Swanson on internal auditing-raising the bar“, IT Governance Publishing, Cambridgeshire, United Kingdom, 2010.
 96. Switzer S.M. Извештаји интерне ревизије послиje Sarbanes – Oxley закона – приручник за процес извјештавања. Београд: Савез рачуновођа и ревизора Србије, 2010.
 97. The challenge facing the UK Public Sektor. KPMG International prospectus. United Kingdom, 2009.
 98. The Institute of Internal Auditors, The Role of Internal Auditing in Enterprise-wide Risk Management, IIA, USA, 2004.
 99. The Institute of Internal Auditors. International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing, 2013.
 100. The Three Lines of Defense in Effective Risk Management and Control, IIA Position Paper, The Institute of Internal Auditors, Altamonte Springs, Florida 2013.
 101. Treynor , J. L., How to rate management of investment funds, Harvard Business Review, January-February 1965.
 102. Van Horne, C. J. и Wachowicz, M. J. Основе финансијског менаџмента, девето

издање. Загреб: Мате д.о.о. Загреб, 2002.

103. Woolf, E. Auditing Today, Great Britain: Prentice Hall, 1997.
104. Алексић М. Ревизија и контрола. Бања Лука: Паневропски Универзитет, 2012.
105. Андрић М., Јакшић Д. Ревизорски приступ процјени гоинг концерна. 20. међународни конгрес рачуноводствене и ревизорске професије Републике Српске „Финансијско извјештавање као катализатор раста економије“. Бања Врућица, 2016.
106. Андрић М., Крсмановић Б., Јакшић Д. Ревизија - теорија и пракса. Суботица: Економски факултет, 2012.
107. Андрић, М. „Ревизија рачуноводствених извјештаја“, АД Пролетер, Бачеј, 2002.
108. Андрић, М., Крсмановић, Б. и Јакшић, Д., „Ревизија – теорија и пракса“, Економски факултет, Суботица, 2004.
109. Андрић, М., Крсмановић, Б., Чалија, Н. и Кулина, Д., „Ревизија јавног сектора“, Економски факултет, Суботица, 2007.
110. Андрић, М., Петковић, А., „Одговорност у ревизији за криминалне радње“, Зборник радова, 11. конгрес – Мјесто и улога рачуноводства, ревизије и финансија у новом корпоративном окружењу, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Врућица, 2007.
111. Банда И. Ревизија: управљање јавним ресурсима. Брчко: Европски универзитет Брчко Дистрикта, 2015.
112. Барјактаровић, Л. (2009). Управљање ризиком. Београд: Универзитет Сингидунум.
113. Беке–Тривунац, Ј., Вучинић, Ј., Веселиновић, М., Милачић, Д., Пржуљ, Ж., Ракочевић, С., Сикимић, В., Интерна ревизија: управљање, ризици, контрола, Институт за економику и финансије, Београд – Србија, 2014.
114. Беке–Тривунац, Ј., Приручник за консултације: Улога и активности интерног ревизора у управљању, утврђивању ризика и контрола, Комора овлашћених ревизора, Београд – Србија, 2010.
115. Божић Р. Фер презентација, квалитет и поузданост финансијских извјештаја – приступ, ограничења, дometи и нови изазови. Зборник радова, 19. конгрес Савеза рачуновођа и ревизора Републике Српске „Финансијско извјештавање и управљање као детерминанте успјешнијег пословања“. Бања Врућица, 2015.
116. Божић Р., Кондић Н. Ревизија финансијских извјештаја – водич кроз практичну ревизију, треће, измењено и допуњено издање. Бања Лука: Економски факултет, 2012.
117. Божић, Р. „Међузависност одбора за ревизију и интерне ревизије у јавним предузећима“, 9. међународни семинар: Корпоративно управљање, Дубровник, 2009.
118. Вашичек, Д; Дрезгић, С. Реформа финансијског управљања у јавном сектору у функцији одрживог развоја. Неум, 2011.
119. Вићентијевић К., Петровић З., Јовић З., Глишовић Н., Ракочевић С., Каљевић Ј. Употреба cloud рачуноводства у односу на традиционално рачуноводство у Републици Србији. Београд: International Scientific Conference of IT and Business-Related Research, 2013.
120. Вукмировић Н. Специјална рачуноводства – Моделирање рачуноводственог система у зависности од врсте дјелатности. Бања Лука: Економски факултет, 2011.
121. Даничић, Д., Јанић, М., „Методологија изrade извјештаја одјељења интерне ревизије у јавном предузећу“, Финрар, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2015.
122. Даничић, Д., Јанић, М., „Студија ризика у раду одјељења интерне ревизије“, Научни часопис за економију „Финансинг“, Бања Лука, 2012.
123. Дохчевић, С., „Зашто је интерна ревизија неопходна менаџменту“, „Ревизија“ бр.

2/97, 1997.

124. Дубравко, Михаљек. (0. Анализа одрживости јавног и вањског дуга Хрватске помоћу финансијских показатеља. Привредна кретања и економска политика, бр. 97, Загреб, 2003.
125. Ђурасовић, В., „Интерна контрола и интерна ревизија“, Финрар д.о.о., Бања Лука, 2007.
126. Етички кодекс за професионалне рачуновође, Савез рачуновођа и ревизора Србије, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске и Институт сертификованих рачуновођа Црне Горе, 2016.
127. Зборник радова. Значај и улога рачуноводства, ревизије и финансија у процесу економског опоравка. Бања Лука: Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, 2014.
128. Иванишевић, М. Пословне финансије. Београд: Центар за издавачку делатност Економског факултета, 2012.
129. Иванишевић, М. Системски ризик и оцена рентабилности инвестиционих пројекта. *Acta Economica*, 18, 2013.
130. Интерне контроле, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске – специјалистички семинар континуиране професионалне едукације, Бања Лука, 2014.
131. Јакшић Д., Мијић К. (2009). Делокруг рада ревизије информационих система. Бања Лука: Финрар - март 2009.
132. Колетник, Ф., Колетник, М. К., „Етички прихватљив менаџмент (управљање етички прихватљивим дјеловањем предузећа)“, Финансинг, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2011.
133. Кондић Н., Рајковић С. Контрола квалитета ревизорске професије као фактор повећања кредитабилитета финансијског извјештавања у Републици Српској. 20. међународни конгрес рачуноводствене и ревизорске професије Републике Српске „Финансијско извјештавање као катализатор раста економије“. Бања Врућица, 2016.
134. Кондић, Н. „Етички кодекс за правна и физичка лица која обављају услуге интерне ревизије“, семинар о интерној ревизији, Бања Врућица, 2011.
135. Кондић, Н., Петровић, Н., „Интерна ревизија као дио система интерног надзора у предузећу“, Зборник радова, 4. симпозијум о корпоративном управљању, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, 2009.
136. Кондић, Н., Петровић, Н., „Интерна ревизија као фактор смањења ризика незаконитог пословања правног лица“, Зборник радова, 12. међународни симпозијум о корпоративном управљању, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, мај 2017.
137. Кондић, Н., Петровић, Н., „Одговорност интерне ревизије за откривање превара и криминалних радњи“, Зборник радова, 16. конгрес, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, 2012.
138. Кондић, Н., Петровић, Н., „Улога интерне ревизије у процесу управљања ризицима у предузећу“, Зборник радова, 5. симпозијум о корпоративном управљању, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, јун 2010.
139. Костелац, И., „Улога и важност интерне ревизије у управљање подузећем“, завршни рад, Свеучилиште „Сјевер“, Вараждин, 2016.
140. Крсмановић Б. Информационе и телекомуникационе технологије и квалитет ревизорског извјештаја. 35. симпозијум „Изазови рачуноводствене професије у условима глобализације финансијског извјештавања. Златибор, 2004.
141. Крсмановић Б. Ревизија у условима економије засноване на знању. 20. међународни конгрес рачуноводствене и ревизорске професије Републике Српске „Финансијско

извјештавање као катализатор раста економије“. Бања Врућица, 2016.

142. Крсмановић Б., Полић С. Информационе технологије у рачуноводству и ревизији. Бања Лука: Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, 2008.
143. Кулина, Д., „Интерна ревизија базирана на ризику“, Финрар, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2010.
144. Кулина, Д., „Повезаност процеса управљања ризицима и развоја интерне ревизије у организацијама у БиХ“, Финрар, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2017.
145. Латковић, М. „Управљање ризицима – идентификација, мјерење и контрола“, Финансијска теорија и пракса, Загреб, 2002.
146. Мајсторовић А. Државна ревизија у систему одбране. Београд: Институт за економију и финансије, 2008.
147. Малинић Д. Критички осврт на садржину и структуру званичних финансијских извјештаја. 46. симпозијум Савеза рачуновођа и ревизора Републике Србије. Златибор, 2015.
148. Малиновић С. Домети рачуноводства и рачуноводствене професије у сузбијању сиве економије. 20. међународни конгрес рачуноводствене и ревизорске професије Републике Српске „Финансијско извјештавање као катализатор раста економије“. Бања Врућица, 2016.
149. Међународни рачуноводствени стандарди за јавни сектор. Бања Врућица: CPPPC, 2008.
150. Међународни стандарди за професионалну праксу интерне ревизије, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2000.
151. Међународни стандарди за професионалну праксу интерне ревизије, Удружење интерних ревизора БиХ, Сарајево, 2017.
152. Методологија рада интерне ревизије у јавном сектору Федерације Босне и Херцеговине, 2008.
153. Мијић К. Унапређење ефикасности и квалитета ревизије финансијских извјештаја у окружењу информационих технологија. 19. Међународни конгрес рачуноводствене и ревизорске професије Републике Српске. Бања Врућица: Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, 2015.
154. Микеревић Д. Напредни стратешки финансијски менаџмент. Бања Лука: Економски факултет, 2010.
155. Микеревић Д. Стратешки финансијски менаџмент. Бања Лука: Економски факултет, 2005.
156. Микеревић Д. Финансијски менаџмент. Бања Лука: Економски факултет, 2009.
157. Микеревић, Д. Корпоративне финансије. Бања Лука: Финрар, 2016.
158. Микеревић, Д. Принципи и пракса процјене вриједности предузећа. Бања Лука: Финрар, 2009.
159. Микеревић, Д. Финансијски менаџмент, треће измијењено и допуњено издање. Бања Лука: Економски факултет, 2009.
160. Микеревић, Д., „Стратешки финансијски менаџмент“, Економски факултет, Бања Лука, 2005.
161. Милојевић, С. Душан, „Интерна ревизија у савременом пословном окружењу“, Зборник радова, 12. конгрес – Задаци рачуноводствене ревизорске и финансијске професије након потписивања споразума о стабилизацији и придрживању са Европском унијом, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Врућица, 2008.
162. Министарство финансија и трезора БиХ – Централна хармонизацијска јединица. Смјернице за спровођење процеса управљања ризицима у институцијама БиХ. Сарајево, 2015.

163. Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине. Јачање јавних институција у Босни и Херцеговини. Стратегија програма јачања јавних институција: Управљање квалитетом, Сарајево, 2015.
164. Научни и стручни радови објављени у зборницима радова и часописима Савеза рачуновођа и ревизора Србије и Савеза рачуновођа и ревизора Републике Српске
165. Новићевић Б. Управљање перформансама предузећа. Ниш: Економски факултет, 2006.
166. Пантић, Д., „Алтернативни модел интерне ревизије у јавним предузећима Републике Србије“, Међународна научна конференција Универзитета „Сингидунум“, Ризици у савременим условима пословања, Београд, 2016.
167. Петковић, А. Форензичка ревизија. Кривичне радње у финансијским извештајима, Нови Сад, 2010.
168. Петровић, Н., „Интерна ревизија као ослонац екстерној ревизији“, Финрар, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2016.
169. Петровић, Н., „Нови COSO оквир за интерну контролу“, Финрар, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2015.
170. Петровић, Н., „Планирање активности интерне ревизије на бази процјене ризика“, Финрар, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2015.
171. Петровић, Н., Марић, М., „Кључни фактори успјешности функције интерне ревизије“, Финрар, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2015.
172. Подруг Н., Теоријски приступи корпоративном управљању (агенцијска теорија и теорија услужности), Економски факултет Загреб, Загреб – Хрватска, 2013.
173. Полић Р.С. Информациона безbjедnost и примјена СААТ алата у ИТ ревизији. Београд: Висока школа струковних студија за економију и управу, 2013.
174. Примјена стандарда у пракси интерне ревизије, Удружење интерних ревизора Републике Српске – семинар, Бања Врућица, 2011.
175. Приручник за интерне ревизоре у јавном сектору Републике Српске, Бања Лука, 2011.
176. Процјена ризика, Удружење интерних ревизора Републике Српске – семинар континуирана едукација, Бања Лука, 2010.
177. Радивојац, Г. Изазови и преспективе инвестицирања на финансијским тржиштима у развоју. Бања Лука: Економски факултет и Финрар, 2013.
178. Радивојац, Г. Карактеристике функционисања развијених финансијских тржишта у послијекризном периоду. *Acta Economica*, 7, 2007.
179. Радош, Б., „Управљање ризицима – трендови и праксе“, Међународна научна конференција Универзитета „Сингидунум“, Ризици у савременим условима пословања, Београд, 2016.
180. Ранковић Ј. Теорија биланса. Београд: Економски факултет, 2014.
181. Рибић, Д., „Ревизија у јавним набавкама“, Финрар, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2016.
182. Ризици у ревизији, препознавање главних ризика кључног система и ревизија кључног система, Удружење интерних ревизора Републике Српске, семинар, Бања Лука, 2011.
183. Родић Ј. Теорија и анализа биланса. Београд: Беостар, 1997.
184. Родић Ј., Андрић М. Специјални биланси и консолидовани биланс стања и успеха. Бања Лука: Финрар, 2014.
185. Родић Ј., Андрић М., Вукељић Г., Вуковић Б. Анализа финансијских извештаја. Београд: 2015.
186. Родић, Ј. Процјена вриједности капитала осигуравајућих друштава. Финрар 07/13, 2013.

187. Родић, Ј. Теорија и анализа биланса. Београд: Економика, 2003.
188. Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске. Кодекс етике за професионалне рачуновође. Бања Лука, 2012.
189. Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске. Међународни стандарди и саопштења ревизије, контроле квалитета, прегледа, осталих увјеравања и сродних услуга. Бања Лука: 2013.
190. Симеуновић, Н., Кнежевић, Г., „Интерна контрола као мјера превенције превара у финансијском извјештавању“, Међународна научна конференција Универзитета „Сингидунум“, Ризици у савременим условима пословања, Београд, 2016.
191. Станишић М. Ревизија. Београд: Универзитет Сингидунум, 2009.
192. Станишић, М., „Интерна контрола и ревизија“, Универзитет Сингидунум, Београд, 2014.
193. Станишић, М., „Улоге и одговорности за ефикасно функционисање интерне контроле“, прегледни рад, „Ревизор“ – часопис за теорију и праксу, Институт за економику и финансије, Београд, 2013.
194. Станишић, М., Јанковић, С., Шкобо, Н., „Третман ризика у COSO систем интерне контроле“ Међународна научна конференција Универзитета „Сингидунум“, Ризици у савременим условима пословања, Београд, 2016.
195. Станковић, С., „Улога интерне ревизије у надзору над јавним извршитељима“ Међународна научна конференција Универзитета „Сингидунум“, Ризици у савременим условима пословања, Београд, 2016.
196. Стефановић, Р. Рачуноводствени и информациони системи. Београд: Економски факултет, 2009.
197. Стојановић, Т., „Измјене у Међународном оквиру професионалне праксе и Стандардима интерне ревизије“, Финтар, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2017.
198. Стојановић, Т., „Интерна ревизија подршка процесу управљања“, Академска мисао, Београд, 2015.
199. Стратегија развоја Главне службе за ревизију јавног сектора Републике Српске у периоду од 2014. до 2020. године, 2013.
200. Тушек Б., Жагер Л. Ревизија – друго измјењено и допуњено издање. Загреб: Хрватска заједница рачуновођа и финансијских дјелатника, 2007.
201. Тушек, Б., Жагер, Л., Ричка, Ж., „Ревизија – подршка пословном управљању“, Revicon, Сарајево, 2006.
202. Чалија, Н. Државна ревизија и њено институционално уређење, Зборник радова. Златибор: Савез рачуновођа Републике Србије, 2005.
203. Шкарић-Јовановић К. Финансијско рачуноводство. Београд: Економски факултет, 2015.
204. Шњегота Д. Примјена МСФИ кроз билансни контни оквир. Бања Лука: Економски факултет, 2017.
205. Шњегота, Д., „Координисано дјеловање екстерне и интерне ревизије као фактор ефикасности и ефективности ревизорског процеса“, Зборник радова, 19. међународни конгрес – Финансијско извјештавање и управљање као детерминанте успешнијег пословања“, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Врућица, 2015.
206. Шњегота, Д., Ђурић, Б, „Улога и домети врховних ревизорских институција у процесу ревизије система интерних контрола“, Финтар, Савез рачуновођа и ревизора Републике Српске, Бања Лука, 2015.

Законски прописи

Закон о рачуноводству и ревизији Републике Српске
(„Службени гласник Републике Српске“ број: 94/15);
Закон о ревизији јавног сектора Републике Српске
(„Службени гласник Републике Српске“, бр. 98/05 и 20/14);
Закон о ревизији институција Босне и Херцеговине
(„Службени Гласник Босне и Херцеговине“ број 12/06);
Закон о систему интерних финансијских контрола у јавном сектору Републике Српске
(„Службени гласник Републике Српске“, број 91/16);
Закон ревизији јавног сектора Републике Српске
(„Службени гласник Републике Српске“, број 98/05, 20/14);
Закон о Јединственом регистру финансијских извјештаја Републике Српске
(“Службени гласник Републике Српске”, бр. 74/10, и 94/15);
Закон о привредним друштвима
(„Сл.гласник Републике Српске“ број: 127/08 и 58/09,100/11);
Закон о привредним друштвима
(„Службене новине ФБиХ“, број 23/99,45/00, 2/02, 6/02, 29/03, 68/05, 91/07, 84/08);

Интернет извори:

1. <http://www.srrs.rs/>
2. <http://www.srr-fbih.org/>
3. <http://www.ifac.org/>
4. <http://www.gsr-rs.org/>
5. <http://www.narodnaskupstinars.net/>
6. <http://www.vladars.net>
7. <http://www.poreskaupravars.org/>
8. <http://www.blberza.com/>
9. <http://www2.deloitte.com/ba/bs.html>
10. <http://www.finrar-casopis.org/>
11. <http://control-review.com/>
12. <http://www.coso.org>

Избор литературе је одговарајући?

ДА

НЕ

IV.4 Циљеви истраживања

У циљу истраживања биће извршено прикупљање, обрада, анализа и синтетизовање података, а што подразумијева проучавање домаће и стране литературе, законске и професионалне регулативе, прегледање тематских чланака и интернет извора који обрађују ревизорску проблематику и проблематику пословања и функционалности јавног сектора РС. На основу обраде и анализе података добићемо јасну слику о тренутном стању у области интерне и екстерне ревизије, а која би требало да буду један од основних „стубова“ стабилности и повјерења јавног сектора РС.

У складу са наведеним, циљ истраживања је доказивање да се интерном ревизијом може утицати на побољшање перформанси јавног сектора РС. Циљ истраживања смо дефинисали као:

- научни и
- друштвени.

Научни циљ

Реализацијом научног циља истраживања доћи ћемо до одговарајућег научног сазнања о проблему истраживања путем научног описивања, објашњења, класификације, научног открића и предвиђања.

Научно описивање

На основу извршених прелиминарних анализа већ наведених субјеката ревизије у РС, у периоду од 2016. до 2020. године, констатовали смо да су показатељи перформанси субјеката ревизије у РС лоши, иако функција интерне, али и екстерне ревизије у јавном сектору постоји. Разлог лоших показатеља између осталог представљају и узроци проблема истраживања, а што се огледа кроз неадекватност процеса интерне и екстерне ревизије, те посебно њихова неусаглашеност и недостатак хармонизације.

Научно објашњење

Имајући у виду значај и потребу за развојем ревизије у јавном сектору РС, с једне стране и захтјев да јавни сектор буде економичан, ефикасан и ефективан, с друге стране, сматрамо да ће се новим приступом ревизији створити амбијент у коме ће перформансе субјеката јавног сектора бити подигнуте на виши ниво. У таквим околностима, у којим долази до побољшања перформанси код субјеката јавног сектора РС долази до смањења ревизорских ризика и повећања вриједности богатства власника, у овом случају државе.

Научна класификација

На основу наведених проблема, предмета истраживања и постављених циљева извршићемо анализу садашњег приступа ревизији, тренутних поступака и тренутног начина ревидирања вршену од интерне и екстерне ревизије. Поред наведеног приказаћемо и баријере садашњег начина ревидирања од стране интерне и екстерне ревизије. Такође ћемо приказати и нови (предложени) модел ревизије у јавном сектору РС, који се заснива на усклађеној законској регулативи и новом приступу интерној и екстерној ревизији у јавном сектору, са свим неопходним елементима за његово функционисање у дугом року.

Научно предвиђање

Кроз успостављање новог приступа ревизији побољшаће се перформансе јавног сектора, повећаће се вриједност субјеката јавног сектора, а што свакако повећава и вриједност државног капитала и богатства друштва. Новим приступом, који акценат ставља на интерну ревизију у јавном сектору, повећаће се ефикасност, економичност и ефективност интерних и екстерних ревизора, приступ информацијама ће бити омогућен у сваком тренутку, а обим радне документације ће бити сведен на минимум.

Научно откриће

У циљу научног открића и доприноса економској науци и пракси, предложен је нови приступ ревизији на нивоу јавног сектора РС и појединачних субјеката ревизије. Предложени приступ би за посљедицу требало да има и нова законска рјешења у области интерне и екстерне ревизије у јавном сектору.

Друштвени циљеви

Најзначајнији корисници добијених информација из овог докторског рада су прије свега ревизори, државни надзорни органи, руководиоци у јавном сектору, запослени, као и сви други заинтересовани (јавност) који се желе увјерити у перформансе јавног сектора РС. У наставку издвајамо најзначајније кориснике и с њима у вези друштвене циљеве. С обзиром на то да се користе за ревизорску професију ревизоре као кориснике овде нећемо детаљно приказивати.

Држава као руководилац и власник субјеката ревизије

Највећу корист од овог истраживања ће имати руководиоци и власници субјеката ревизије чије пословање је предмет ревизије. У овом случају то је РС. Успостављање новог приступа ревизији за посљедицу ће имати повећање тржишне цијене акција и/или повећање вриједности државног капитала, а што ће у крајњем контексту довести до повећања богатства власника (а не богатства руководиоца) и друштва као цјелине.

Повјериоци и потенцијални инвеститори

Имајући у виду јасну узрочно-посљедичну везу између приватног и јавног сектора, сматрамо да ће нови приступ позитивно утицати на повећање повјерења у јавни сектор од стране приватног сектора, тј. од стране повјерилаца, постојећих и потенцијалних инвеститора.

Академска заједница

Посљедња наведена, али ништа мања значајна је академска заједница у РС. Сигурни смо да ће тврдње, чињенице и докази који ће бити приказани у овом докторском раду бити од користи студентима, истраживачима и теоретичарима из области ревизије.

Циљеви истраживања су одговарајући?

ДА

НЕ

IV.5 Хипотезе истраживања: главна и помоћне хипотезе

На основу предмета, проблема и циља истраживања дефинисана је главна и помоћне хипотезе.

Главна хипотеза:

Успостављањем функције интерне ревизије у јавном сектору, засноване на ризицима, утиче се на боље перформансе јавног сектора Републике Српске.

У оквиру рада постављене су следеће помоћне хипотезе:

Помоћна хипотеза 1

Новим приступом интерној ревизији заснованој на ризицима и успостављеном систему финансијског управљања и контроле, уз примјену савремених информационих технологија, утиче се на боље перформансе јавног сектора РС.

Помоћна хипотеза 2

Допринос интерне ревизије перформансама јавног сектора зависи од разумијевања улоге интерне ревизије од стране руководилаца субјеката јавног сектора.

Помоћна хипотеза 3

Координацијом ревизорских активности из области интерне и екстерне ревизије утиче се на боље перформансе јавног сектора.

Прелиминарним истраживањима утврдили смо да се модерни приступ интерне ревизије фокусира на ризике, а што је посљедица појаве концепта управљања ризицима (*Enterprise risk management – ERM*). Наиме, тренд савремених субјеката ревизије је да менаџмент успостави систем управљања ризицима у циљу превентивног дјеловања на неповољне догађаје, а интерна ревизија, примјењујући савремене информационе технологије, професионална знања и искуства, оцјењује ефикасност дјеловања тог система и даје

препорука у циљу његовог унапређења.

Сходно томе развијен је и приступ интерне ревизије заснован на ризицима (*Risk Based Internal Audit Approach – RBA*), а што је дијелом уређено и међународним стандардима из поменуте области. Наиме, Међународним стандардом професионалне праксе интерне ревизије (IA 2120) дефинисано је да управљање ризицима захтијева од интерне ревизије да процјени ефикасност процеса управљања ризицима и допринесе његовом унапређењу, а што имплицира да су разумијевање ревизорске регулативе од стране ревизора, те адекватна примјена стандарда и друге професионалне регулативе, предуслови квалитетног обављања интерне ревизије у јавном сектору. Поред адекватне примјене професионалне регулативе и адекватних процеса интерне ревизије, на квалитет интерне ревизије и њен допринос побољшању перформанси јавног сектора утиче и разумијевање и спремност јавног менаџмента у реализацији циљева интерне ревизије, а што ћемо детаљно образложити у докторској дисертацији.

Усаглашавање и узајамно коришћење рада ревизора дефинисано је професионалном регулативом. Наиме, Међународни стандарди и професионална регулатива из области интерне и екстерне ревизије дефинишу узајамно коришћење рада интерних и екстерних ревизора. Примјери су различити. Тако се *Међународни стандард ревизије 610 – Коришћење резултата рада интерних ревизора* бави одговорностима које екстерни ревизор има ако користи резултате рада интерних ревизора. То укључује коришћење резултата рада функције интерне ревизије приликом прибављања ревизијских доказа и коришћење директне помоћи интерних ревизора под руководством, надзором и уз преглед екстерног ревизора.

Дакле, екстерни ревизори се често ослањају на друге професионалце (стручњаке), приликом ревизије финансијских извјештаја својих клијената. Слично претходном и интерни ревизори користе рад екстерних ревизора, прије свега у фази стратешког, годишњег и планирања појединачне ревизије, али и касније током провођења интерне ревизије (нпр. коришћење сличних техника). Тако у фази планирања ревизије интерни ревизори прикупљају релевантне податке о процесима и активностима који ће бити предмет ревизије у наредном периоду, а један од највјеродостојнијих података су управо подаци из ревизорских извјештаја у претходном периоду.

Радећи заједно, однос између интерних и екстерни ревизора требало би да представља заједничку подршку и сарадњу да би се унаприједио укупан квалитет ревизије. Интерни и екстерни ревизори имају различит потенцијал, који удружују да би повећали ефикасност ревизије. Тако, функција интерне ревизије проводи већину времена радећи у истој организацији и као резултат они се боље упознају са перформансама организације. С друге стране, пошто екстерни ревизори раде за више клијената, они су изложени већем броју разних финансијских проблема и због тога могу да открију ствари (проблеме) којима се интерни ревизори раније нису ни бавили.

Хипотезе истраживања су јасно дефинисане?

ДА

НЕ

IV.6 Очекивани резултати хипотезе

Резултати истраживања огледају се у научном и прагматичном доприносу.

Научни допринос

Научни допринос рада произлази из постављених научних циљева, а огледа се у добијању и презентацији резултата рада којима се доприноси теоријским сазнањима у области ревизије, с посебним нагласком на интерну ревизију у јавном сектору. Помоћу

постављених научних циљева и предложене методологије, добићемо значајне научно-истраживачке резултате корисне за садашњу примјену, али и за даља научна истраживања и доношење одређених закључака.

Научни допринос се огледа у: аналитичком и теоријском значају овог истраживања.

Аналитички допринос

Овим радом допринијети ћемо развоју науке и теорије из области интерне и екстерне ревизије, а добијени резултати имаће место, улогу и значај у научном и теоријском сазнању. Обављеним истраживањем указаћемо на потребу дефинисања интерне ревизије као фактора унапређења перформанси јавног сектора, а допринос науци огледа се у настојању да се пронађу релевантне смјернице које ће унаприједити постојеће стање у области интерне ревизије у Републици Српској.

Теоријски допринос

Кроз овај рад биће потврђена досадашња теоријска сазнања из области ревизије, интерне и екстерне, с тим што ће нагласак бити на интерној ревизији. Дакле, ово истраживање би требало допринијети досадашњим теоријама из ове области истраживања. Наime, прелиминарним истраживањима дошли смо до сазнања да је ово још увијек недовољно истражено подручје у домаћој и страној литератури. Разлог је тај што су претпоставке на којима се заснивају теоријска сазнања, прије свега страних аутора, ограничена са аспекта практичне употребе на нашим просторима. Стoga ћемо настојати да овим радом дјелимично допунимо тренутна страна и домаћа истраживања из интерне ревизије – посебно интерне ревизије у јавном сектору.

Конечно, на основу наведеног можемо очекивати да ћемо бити у могућности да потврдимо или одбацимо постављене хипотезе истраживања, односно да се потврдимо или одбацимо став да се интерном ревизијом значајно утиче на побољшање перформанси субјекта јавног сектора.

Прагматичан допринос истраживања

На основу раније наведених друштвених циљева указано је на потенцијалне директне или индиректне користи од овог истраживања за овлашћене ревизоре, сертификоване рачуновође, постојеће и потенцијалне инвеститоре, руководиоце, акционаре и повјериоце привредних друштава, управу, професионалну и академску заједницу, као и ширу јавност. Дакле прагматичан допринос се односи прије свега на рад и активности:

1. овлашћених ревизора,
2. интерних ревизора,
3. интерних ревизора у јавном сектору Републике Српске,
4. сертикованих рачуновођа,
5. власнике јавног сектора (државу),
6. руководство субјекта јавног сектора (топ менаџмент),
7. оперативно руководство субјекта јавног сектора,
8. постојеће и потенцијалне инвеститоре,
9. академске заједнице и
10. шире јавности.

Очекивани резултати представљају значајан научни допринос? ДА НЕ

IV.7 План рада и временска динамика

Динамика активности израде докторске дисертације приказана је помоћу следећег ходограма активности:

Име и презиме: Владимир Станимировић	Именовани ментор: Јелена Пољашевић							
Студијски програм: Економија	Ужа научна област: Пословне финансије							
АКТИВНОСТИ ИЗРАДЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ	ВРЕМЕНСКО РАЗДОБЉЕ							
	2021 I-II	2021 II-IV	2021 IV-VI	2021VI- VIII	2021 IX	2021 X	2021 XI	2021 IX
Прикупљање литературног материјала из одабраног подручја истраживања	x	x						
Проучавање извора литературе, досадашњих теоријских и емпиријских налаза и обликовање истраживачке теме		x						
Дефинисање предмета истраживања, циљева истраживања, радних хипотеза и модела истраживања			x					
Израда теоријског дијела докторске дисертације				x				
Припрема емпиријског истраживања					x			
Прикупљање података						x		
Статистичка анализа прикупљених података							x	
Анализа и интерпретација добијених резултата истраживања, те обликовање закључака								x
Преглед рада од стране ментора и осталих чланова комисије, те преправке рада на темељу добијених сугестија								x

План рада и временска динамика су одговарајући?

ДА

НЕ

IV.8 Метод и узорак истраживања

Прелиминарном анализом области ревизије у јавном сектору РС, посматраног из угла интерне и екстерне ревизије, уочили смо недостатак координације у раду наведених ревизорских функција (а што смо детаљно презентовали на првој радионици). У складу са образложењима с прве радионице, утврдили смо да проблем овог истраживања и јесте тражење одговора на питање: „да ли интерна ревизија значајно утиче на побољшање перформанси субјекта јавног сектора?“

На основу овако дефинисаног проблема истраживања, као зависну варијаблу (Y) одредили

смо перформансе субјеката ревизије из јавног сектора РС, квантификоване кроз економичност, ефикасност и ефективност. С друге стране, као три независне варијабле анализираћемо:

- X_1 – приступ интерној ревизији,
- X_2 – разумијевање улоге интерне ревизије,
- X_3 – координацију ревизорских функција из области интерне и екстерне ревизије,

уз напомену да је *акценат на функцији интерне ревизије у јавном сектору РС*.

Научним истраживањем ћемо доказати да ће однос независних варијабли и зависне варијабле бити квалитативно и квантитативно побољшан. Побољшање ће бити успостављено дјеловањем инструмената подршке управљања независним варијаблама.

Утицајни фактори прве независне варијабле су: планирање интерне ревизије, провођење интерне ревизије, извјештавање (појединачно и годишње), савјетодавна улога интерне ревизије, примјена савремених информационих технологија и екстерна оцјена интерне ревизије.

Конечно, *утицајни фактори треће независне варијабле су:* позиција интерне ревизије у субјекту јавног сектора, систематизација и организација функције интерне ревизије, учествовање руководства у процесу стратешког и годишњег планирања интерне ревизије, однос руководства према интерној ревизији, однос запослених према интерној ревизији и реализација препорука интерне ревизије. Остале утицајне факторе независних варијабли прогласићемо константама у овом истраживачком раду.

Утицајни фактори друге независне варијабле су: планирање и провођење комерцијалне ревизије, коришћење рада интерних ревизора у комерцијалној ревизији, провођење ревизије од стране Главне службе за ревизију, коришћење рада интерних ревизора приликом провођења ревизије од стране Главне службе за ревизију јавног сектора РС, координација законске и подзаконске регулативе, стратешки циљеви менаџмента и стратешки циљеви ревизије у јавном сектору РС.

Перформансе субјеката јавног сектора и утицај ревизије на њих посматраћемо на узорку од 60 субјекта јавног сектора, закључно са 31.12.2020. године, успоставили функцију интерне ревизије у складу са Законом о систему интерних финансијских контрола у јавном сектору РС. Такође, наведени субјекти су у складу са Законом о рачуноводству и ревизији РС обvezници ревизије финансијских извјештаја, а рад ових субјеката је обухваћен и дјелокругом рада Главне службе за ревизију јавног сектора РС. Наиме, у посљедњем Консолидованом годишњем извјештају о успостављању и развоју интерне финансијске контроле у јавном сектору РС, за 2019. годину наведено је да су укупно 63 субјеката јавног сектора РС успоставила функцију интерне ревизије у својим организацијама. С друге стране, не тако давне 2015. године укупно 42 субјеката јавног сектора имало је успостављену функцију интерне ревизије у својим организацијама, а што значи да је у периоду од пет година само 21 субјект јавног сектора поступио у складу са закључцима и одлукама Владе РС. У складу са наведеним, сматрамо да на овом узорку можемо приказати утицај све три врсте ревизије, утврдити тренутну улогу и значај ревизије, те донијети закључке неопходне за ово истраживање.

Конечно, кроз докторски рад анализираћемо утицаје интерне ревизије на перформансе јавног сектора, анализираћемо међузависност интерне и екстерне ревизије, њихов утицај на перформансе субјеката јавног сектора РС, те утврдити да ли утицај уопште постоји, уз напомену да ћемо акценат ставити на интерну ревизију. Сходно наведеном, мишљења смо да ће чињенице приказане у овом докторском раду бити од користи студентима,

теоретичарима, те академској и друштвеној заједници.

У складу са проблемом и предметом истраживања дефинисали смо одређена оквирна питања а која ћемо доставити на „више адреса“. Упитнике ћемо доставити различитим учесницима у процесима интерне и екстерне ревизије, а све у циљу добијања различитих мишљења о посматраној области. Упитнике ћемо доставити прије свих запосленима у области интерне ревизије у јавним предузећима и осталим субјектима јавног сектора РС, али и:

1. руководиоцима субјеката јавног сектора РС (топ менаџмент: управа, управни одбор, надзорни одбор, одбор за ревизију – у зависности од организационе структуре),
2. руководиоцима нижих организационих јединица субјеката јавног сектора РС (топ менаџмент),
3. руководиоца јединица за интерну ревизију,
4. директорима одјељења интерне ревизије,
5. запосленима у јединицама (одјељењима) интерне ревизије,
6. Централној јединици за хармонизацију и финансијско управљање Републике Српске,
7. Главној служби за ревизију јавног сектора Републике Српске,
8. Савезу рачуновођа и ревизора Републике Српске,
9. Удружењу интерних ревизора,
10. Одбору за ревизију Народне скупштине Републике Српске.

Метод и узорак су одговарајући?

ДА

НЕ

IV.9 Мјесто, лабораторија и опрема за експериментални рад

-

Услови за експериментали рад су одговарајући?

ДА

НЕ

IV.10 Методе обраде података

Проучавањем литературе и законске регулативе из области ревизије прикупљамо информације о проблему и предмету истраживања. Истраживање предмета рада обавићамо употребом научне методологије, уз примјену следећих метода:

- анализа и синтеза (приликом идентификовања корисника ревизорских извјештаја),
- апстракција (приликом описа претпоставки, правила и начина ревидирања),
- компарација (приликом упоређивања законских, подзаконских, професионалних, ревизорских стандарда и прописа) и
- моделирање, којим ћемо понудити практичан модел за приказивање новог приступа у ревизији јавног сектора РС.

Примијењене технике прикупљања података су: (1) посматрање, (2) класификација и мјерење, (3) експеримент и (4) анализа садржаја.

За потребе истраживања и тестирања хипотезе приступићамо прикупљању, обради, анализи, синтетизовању и презентацији података. Паралелно с реализацијом наведених поступака извршићамо консултовање с ауторима из области ревизије, овлашћеним

ревизорима, интерним ревизорима и рачуновођама, руководиоцима субјеката из јавног сектора РС, а све у циљу утврђивања одређених области које је потребно детаљно проучити.

Поред наведеног, приликом израде модела примијенићемо методе индукције и дедукције, компарације и моделирања, те графичко приказивање. Методом индукције из специфичних случајева у ревизорској пракси креираћемо општи модел, а методом дедукције ћемо приказати начин на који је могуће општи модел примијенити у осталим (сличним) ситуацијама (појединачним интерним и екстерним ревизијама). Методама анализе и синтезе идентификоваћемо појмове, циљеве, појавне облике и класификацију у ревизорској теорији и пракси, док ћемо метод компарације примјенити приликом анализе садашњег и новог приступа ревизији. Методом моделирања креираћемо модел базиран на утврђеним реалним претпоставкама, који би у будућности требало да буде у функцији побољшања перформанси јавног сектора РС. На крају, методом графичког приказивања презентоваћемо добијене податке, чиме ћемо омогућити њихов јаснији преглед.

Предложене методе су одговарајући?

ДА

НЕ

В ЗАКЉУЧАК

Кандидат је подобан	☒	ДА	НЕ
Тема је подобна	☒	ДА	НЕ

Образложење:

Ова докторска дисертација представља научну обраду актуелне теме „Интерна ревизија као фактор унапређења перформанси јавног сектора“.

Постављене су функционалне, јасне и одрживе хипотезе. Предмет и циљ истраживања добро су структурирани и усаглашени са насловом. Извршен је адекватан одабир научних метода и селекција литературе. Резултати истраживања ће обогатити научни и практични фундус у БиХ и региону.

Цијенећи ове, као и остале наводе из овог Извјештаја, комисија даје позитивну ојену подобности теме, кандидата и ментора за израду докторске дисертације кандидата Владимира Станимировића.

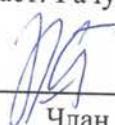
Датум: 18.5.2021. године.

Kristina Mijic

Предсједник комисије

Др Кристина Мијић, доцент

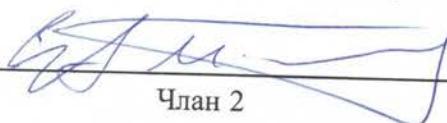
Ужа научна област: Рачуноводство и ревизија

Dejan Jaksic

Члан 1

Проф. др Дејан Јакшић, редовни професор

Ужа научна област: Рачуноводство и ревизија

Srdjan Lalic

Члан 2

Проф. др Срђан Лалић, ванредни професор

Ужа научна област: Рачуноводство